

EI
CANTÓ
FOSC
del
FAST
FOOD

amb el suport de:

Ajuntament de Barcelona

 Generalitat
de Catalunya

els gegants multinacionals

- McDonald's ha passat en una dècada de 3.000 establiments a 17.000
- Cada dia obre 5 nous establiments
- Està present a més de 120 països

- Tres empreses –Neumann, Volcafé i Cargill– controlen un terç del mercat mundial del cafè
- Dos empreses –Nestlé i Philip Morris– tenen la meitat del mercat mundial de torrefacció del cafè.
- Nestlé té el 57% del mercat mundial del cafè instantani.

- 4 empreses controlen el 70% del mercat mundial dels pesticides, el 25% del de les llavors tradicionals i el 100% de les llavors transgèniques.

Ajudem l'amic pagès a sortir del laberint de la seva vida sense haver de topiar sempre amb la multinacional ConAgra

mòlta del gra

collita de cereals

producció de porcí, d'aviram, de bovins...

transformació de porcí, d'aviram, de bovins...

supermercats

**Quina llàstima!!
És impossible!**

De fet, ConAgra (i aquesta empresa és només un exemple) està present en cada moment de la vida del nostre amic pagès: li ven fertilitzants, llavors i maquinària, li compra la terra, controla el comerç mundial dels cereals, domina el 62% del mercat del gra mòlt a EEUU, controla la producció de pinso i bona part de la transformació de productes càrnics a Estats Units. Finalment, moltes marques d'aliments nord-americans són propietat d'aquesta multinacional.

És a dir:
Integració vertical + Concentració horitzontal = Omnipresència global

ConAgra

diners & poder polític

Ajudem aquest senyor a
escollir el vestit que es posarà
avui...

vice-president
empresa
farmacèutica

subsecretari
ministeri
sanitat

conseller
multinacional
agroquímica

membre
lobby
del tabac

Us sembla una exageració?

George Bush, quan encara no era president, va vendre 200.000 accions d'una companyia petrolera de la qual era directiu. Poc després la companyia anunciava pèrdues.

Dick Chaney, vice-president dels EEUU, va dirigir una empresa de benzineres.

El cap de personal de Bush, Andrew Card, era el portaveu del grup de pressió de la indústria de l'automòbil.

L'antic comissari d'Indústria de l'Unió Europea, Martin Bangemann, ara forma part de la junta executiva de Telefónica.

A Brussel·les hi ha 13.000 membres professionals de grups de pressió empresarials. Més o menys, un per cada membre del personal de la Comissió Europea.

Joc del mercat mundial **nou!**

Instruccions:

- El tauler de joc és el planeta sencer
- Qualsevol recurs es pot considerar com a mercaderia
- Les regles les fan els jugadors més poderosos i rics
- Si veuen que perden, les poden canviar
- Ells guanyen sempre, és clar.

En el cas de l'agricultura,
per exemple, els preus
mundials que s'assignen als
productes no reflecteixen
el seu cost real:
sempre estan a la baixa...

Producte	Pais que domina	% preu mundial/cost de producció al mateix pais
blat de moro		80%
llet		50%
sucre		25%

+ COM SOBREVIVRE + al camp

USA

Les subvencions representen el 25% del valor de la producció.

Amb l'administració Bush, les subvencions creixeran d'un 70% els propers deu anys

UE

Les subvencions representen el 40% del valor de la producció.

Cada euro exportat rep 1,3 euros de subvencions.

Estats Units

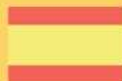
El 3% dels productors rep el 66% dels subsidis. Aquest 3% no són agricultors, sinó empreses.

Unió Europea

De 6.989.100 explotacions, només el 3% és més gran de 100 hectàrees

Ara bé:
les grans reben un promig de 150.000 €
les petites un promig de 8.000 €

Estat espanyol

360.000 milions de ptes. van a empreses i no a professionals del camp.

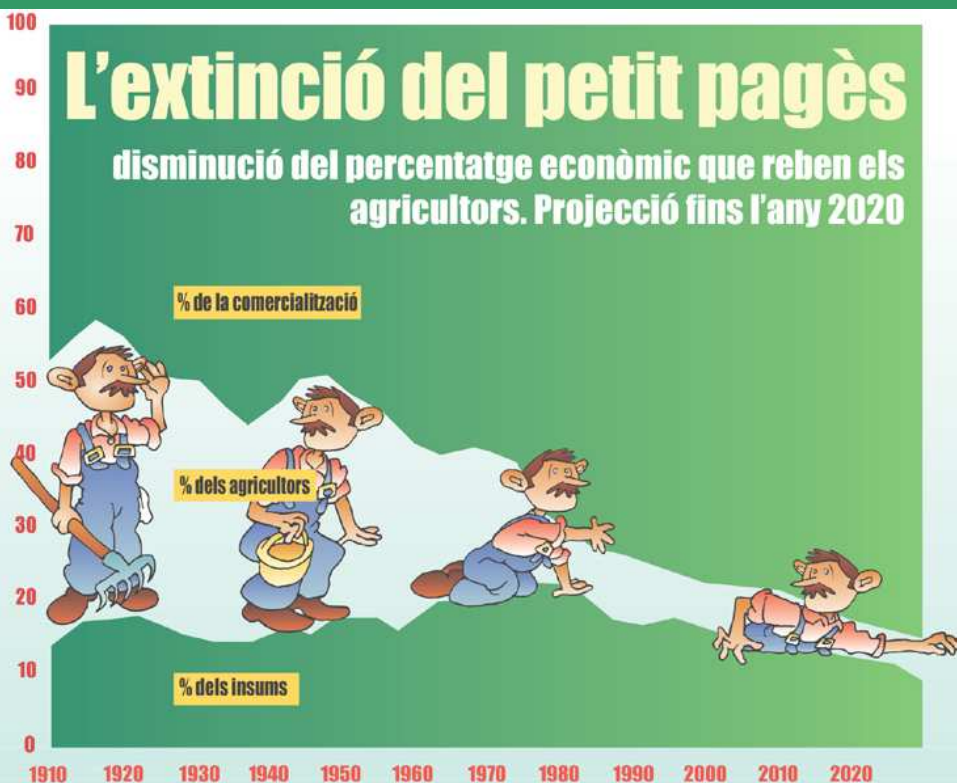
El 80% dels fons va al 20% de grans explotacions

La duquesa d'Alba és la "pagesa" que més subvencions rep

L'extinció del petit pagès

disminució del percentatge econòmic que reben els agricultors. Projecció fins l'any 2020

Europa: 200.000 agricultors i 600.000 ramaders han abandonat el camp el 1999

Espanya: en els últims 14 anys ha desaparegut 1.000.000 de camperols

USA: els agricultors (l'1% de la població) són menys nombrosos que la població reclusa

Polònia: amb l'ingrés a la UE, es preveu que 1,8 milions de granjers (el 90%) desapareixeran

Qui hi guanya?

endevineu-ho!

en 20 anys...

Llavor de soja	-
Blat de moro	- 41,6
Gra	- 45,2
Arròs	- 60,9
Sucre	- 76,6

De cada dòlar de patates que compres, només 17 centaus van al camperol

La resta, el 93%:
insums
procés de transformació
envasat
comercialització

A Idaho (EEUU) el 50% d'agricultors de patates s'han arruïnat a causa de la introducció de cultius extensius, on les grans empreses contracten treballadors eventuais

multinationals: preus més baixos, guanys més alts

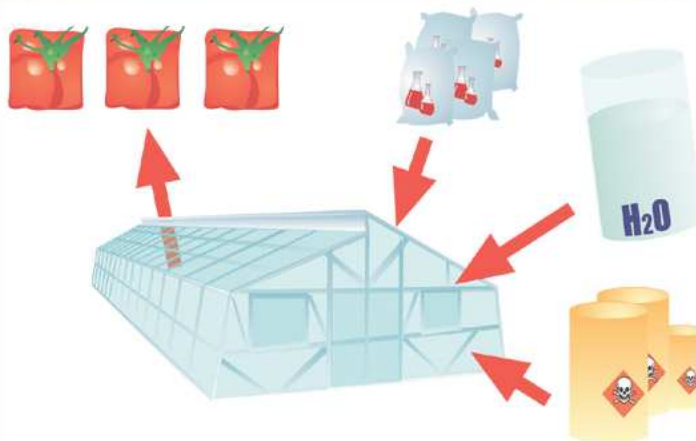

L'horta d'Europa és un cultiu sota plàstic de 70 km x 15 km (30.000 hectàrees d'hivernacles concentrats en 9 municipis del litoral d'Almeria).
La major producció d'hortalisses del món:
la collita anual, uns 3.000 milions de Kg

El Ejido: els límits d'un model

A El Ejido, cada any es generen:

- 10.000 tones de restes orgàniques, amb restes de pesticides i adobs;
- 30.000 tones de plàstics
- 6.000 més de residus diversos.

Una hectàrea d'hivernacle necessita prop de 5.500 m³ d'aigua a l'any. Almeria és una de les províncies més àrides de tota Espanya.

L'esgotament del sòl i de l'aigua fan que cada vegada sigui més costosa la producció. Els preus venen imposats per Carrefour, Auchan i altres grans superfícies. És com una RULETA. Els preus canvien dos o tres vegades per dia.

...i no és tan rendible

Campanya	Inversió	Despeses corrents	Ingressos	TIR
90/91	18.150.000	2.920.000	6.050.000	16,5%
93/94	24.850.000	3.410.000	7.000.000	3,3%
98/99	40.000.000	4.250.000	6.720.000	2,1%

Es contracten treballadors immigrants, sovint il·legals. La sobreexplotació i la segregació a què estan sotmesos afavoreixen el creixement del racisme i de la xenofòbia.

un altre món és possible

la Vía Campesina

La VÍA CAMPESINA, un moviment creixent d'organitzacions de pagesos, treballadors del camp i comunitats indígenes de totes les regions del món, defensa que la seguretat alimentària no pot aconseguir-se sense prendre totalment en consideració aquells que produeixen els aliments.

Qualsevol discussió que ignori la seva contribució fracassarà en l'erradicació de la pobresa i la fam a les àrees rurals i urbanes.

S'ha de valorar econòmicament i socialment el treball de producció d'aliments i la cura de la terra per motivar el jovent de manera que resti a les comunitats rurals com a col·lectiu ciutadà productiu. Els governs han de realitzar inversions a llarg termini en el desenvolupament rural per assegurar infraestructures socialment i ecològicament adaptades.

mundialització

desigual

al SUD

300 milions de pagesos treballen amb tracció animal i 1.000 milions manualment

La renda per capita d'un pagès és d'aproximadament 410 dòlars

La productivitat al sud és 1.000 vegades més baixa que al nord

al NORD

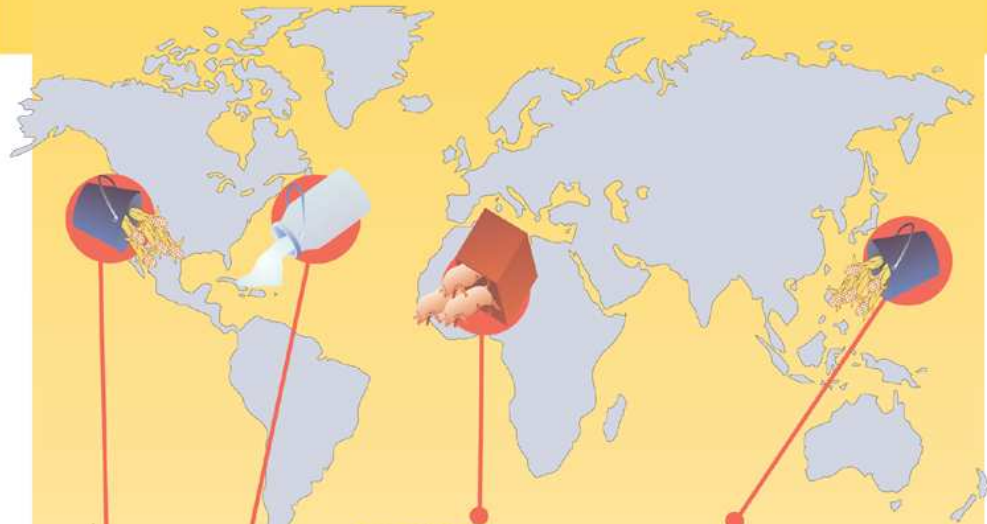
28 milions de pagesos treballen de forma mecanitzada

Un camperol nordamericà rep un promig de 20.800 \$ de subvencions, i un europeu 16.000 \$

La productivitat al nord és 1.000 vegades més alta que al sud

mundialització

Jamaica:

inundada amb llet en pols europea
La llet europea, subvencionada en 4.000.000 \$ anuals, ha provocat la ruïna dels petits productors locals. D'altó se'n diu DUMPING

Mèxic:

ofegat pel blat de moro USA

El blat de moro representa el 50% dels cultius del país. Els preus USA són un 50% més baixos gràcies a les subvencions. 2.400.000 agricultors mexicans estan amenaçats de desaparèixer. D'altó se'n diu DUMPING

Costa d'Ivori:

submergida pels porcs europeus
Els porcs excedents europeus valen 1/3 dels porcs del mercat local. D'altó se'n diu DUMPING

Filipines:

envaïdes pel blat de moro USA

El blat de moro americà subvencionat ha provocat que 500.000 pagesos filipins abandonin el cultiu. El 50% de cultivadors de blat de moro es troben a la pobresa. D'altó se'n diu DUMPING

tramposa

fracassada el cas de Perú

El 1996, Alberto Fujimori, seguint les indicacions del Banc Mundial i del Fons Monetari Internacional, va volcar el Perú cap als mercats mundials.

Les importacions, que estaven en un 56%, van arribar a pujar fins un 15% més. Els preus mínims dels productes agrícoles es van suprimir. Les subvencions i les desgravacions fiscals es van orientar cap a l'exportació.

El 40% del consum alimentari de Perú és d'aliments importats. Les exportacions han pujat molt menys.

La invasió de productes a baix preu d'altres països ha resultat duríssima per als petits agricultors: 2/3 parts de la població rural viuen en situació de pobresa. La riquesa del 10% més ric del país ha crescut en un 11%, mentre la del 10% més pobre ha baixat en un 13,5%.

mundialització

collita rècord

Argentina: des del 1996, amb la introducció de la soja transgènica, la producció d'aquest cereal s'ha duplicat, fins arribar a 27 milions de tones, i ha generat 3.000 milions de dòlars.

Això ha fet créixer les explotacions, que han passat de 243 h. a 357 h. com a promig.

El 30% dels agricultors ha desaparegut.

Totes les exportacions de soja han acabat controlades per 5 companyies

fam rècord

Argentina: el maig del 2002, en un país amb recursos abundants, bon clima i població escassa, es comptaven 18 milions de persones –sobre una població de 37 milions– que no podien satisfer les seves necessitats bàsiques.

El govern continua dedicant els seus esforços a les exportacions en lloc d'assegurar els aliments per als argentins.

UN PROBLEMA MUNDIAL

800 milions de persones subalimentades

**La fam no és el producte de la manca d'aliments,
sinó de la manca de recursos per accedir-hi**

Amartya Sen, premi Nobel d'Economia

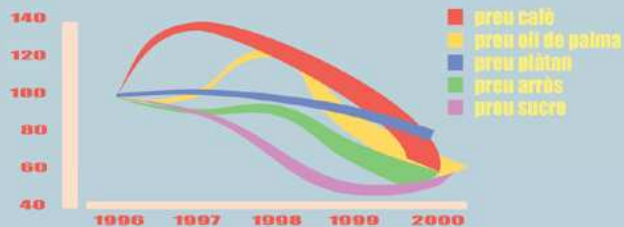
exportar productes tropicals?

✓ dependència econòmica

A més de 50 països del sud, més de la meitat dels ingressos per exportacions depenen de tres o quatre matèries primeres

✓ inestabilitat dels preus

✓ quant queda per l'agricultor?

un altre món és possible

sobirania alimentària i comerç just

“Nosaltres, la *Vía Campesina*, pensem que l'alimentació és un dret humà bàsic. Aquest dret únicament es pot assegurar en un sistema on estigui garantida la sobirania alimentària. Sobirania alimentària és el dret de cada nació a mantenir i desenvolupar la seva capacitat per produir aliments bàsics pels pobles respectant la diversitat productiva i cultural.

La liberalització del comerç i les seves polítiques econòmiques d'ajustament estructural han globalitzat la fam i la pobresa en el món i estan destruint la capacitat productiva local i les societats rurals. Aquest és un sistema econòmic no igualitari que amenaça tant la natura com la gent amb l'única finalitat de generar guanys per a unes quantes persones.

Tothom i cadascú ha de tenir accés a aliments sans, nutritius i culturalment apropiats en quantitat i qualitat suficients.”

El moviment de comerç just defensa:

- Pagar als pagesos un preu just que permeti cobrir els costos de producció i dur una vida digna.
- Donar suport a les cooperatives i formes comunitàries d'agricultura que es dediquen fonamentalment als mercats locals.
- Oposar-se a qualsevol comercialització internacional que es faci amb preus de *dumping* (sota costos).

PRIVATITZACIÓ

dels recursos naturals

biopirateria

1

Mitjançant l'enginyeria genètica, la multinacional patenta el principi actiu d'una llavor utilitzada des de sempre al sud

2

Ara és seva. En té el monopoli. La pot vendre, manipular, etc.

3

La llavor robada es ven als pagesos del nord

4

La llavor robada acaba venent-se al país del sud d'on és originària

5
I així, la multinacional acaba fent negocis amb la mateixa vida. Ara els pagesos del sud han de comprar un recurs que sempre ha estat seu.

Nadvdana

A la cosmologia índia hi ha 9 plantes associades a 9 llavors: això és Nadvdana. També és el nom d'una associació nascuda a l'Índia per produir i intercanviar llavors entre els agricultors. Un pagès pot demanar llavors a l'associació i les paga tornant a altres pagesos el doble de les llavors adquirides.

Bancs de llavors semblants estan sent impulsats per agricultors a tots els continents i estan jugant un paper fonamental pel manteniment i la recuperació de la biodiversitat.

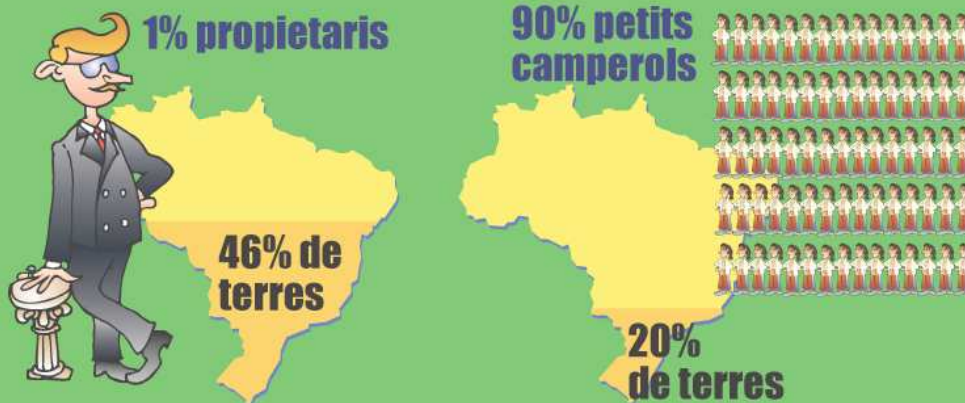

PRIVATITZACIÓ

de la terra

La reforma agrària, és a dir, el repartiment de les terres entre qui les treballa, és un tema pendent a la gran majoria de països del món. Amb la globalització, la concentració de la terra s'ha agreujat encara més.

A Brasil, per exemple...

el MST

El Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra de Brasil (MST) ha ocupat des del 1984 més de 3.900 hisendes.

Es calcula que així han aconseguit 22 milions d'hectàrees, repartides entre 618.000 famílies. Els 8.000 assentaments no són només camps de conreu: tenen escoles, centres de salut i de recursos.

Aquest procés canvia la vida dels pagesos, abans marginats i sense perspectives, ara

amb dignitat i

un model agrícola *(insostenible)*...

globalment els plaguicides i el nitrogen

Els plaguicides són els productes químics més perillosos:

- Actualment, la seva composició és de 10 a 100 vegades més tòxica que el 1975.
- Dels 500 milions de Kg. utilitzats a EEUU cada any, només l'1% compleix amb la seva funció. El 99% es queda a l'ecosistema.
- Entre 3 i 5 milions d'agricultors s'intoxiquen amb plaguicides cada any. 40.000 casos són mortals.
- El nitrogen fixat és la base dels fertilitzants. Gairebé tots els cultius dels països industrialitzats estan saturats de nitrogen, que contamina l'aigua, l'aire i el mar.

l'aigua

- A 150 països, els nitrats filtrats al subsòl han enverinat l'aigua dels pous.
- El 90% dels rius d'Europa tenen alta concentració de nitrats.
- Els nitrats dels purins del milió de porcs que hi ha a la comarca d'Osona han contaminat l'aigua del 50% dels pobles.

el sòl i la biodiversitat

- Cada any es perden 60 milions d'hectàrees de la capa superficial del sòl conreable, és a dir, la meitat de la superfície de conreu xinesa.
- Des de la segona guerra mundial, 1.200 milions d'hectàrees (l'Índia i la Xina juntes) han patit un deteriorament del sòl entre moderat i greu.
- En 50 anys s'ha perdut un 75% de la diversitat biològica de llavors d'interès agrari.
- Segons la FAO, el 95% de l'alimentació humana prové de 19 cultius i de 8 espècies animals.
- El 80% de la llet que consumim a Europa prové d'una sola raça bovina.

un model agrícola *insostenible...*

localment

La revolució biològica a Bangla Desh

25.000 agricultors a Bangla Desh s'han unit al moviment Nayakrishi Andolon, que defensa una agricultura sense pesticides ni productes químics, amb un enfocament centrat en la comunitat, que integri la saviesa tradicional i les innovacions científiques.

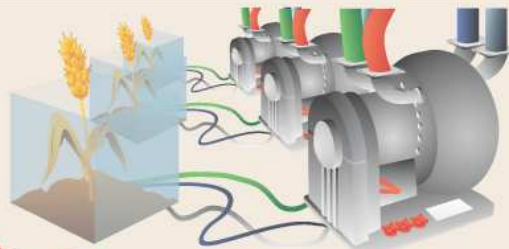
Segons un estudi del Programa de Desenvolupament de l'ONU, d'ençà que s'apliquen les normes de Nayakrishi, el nombre de caps de bestiar ha augmentat entre un 100% i un 200% i els ingressos en metàl·lic entre un 50% i un 200%.

La revolució verda al Punjab

Durant 40 anys l'estat indi s'embarcà en l'anomenada Revolució Verda. La regió del Punjab n'és un exemple. La producció va pujar significativament, però...

- L'ús d'adobs químics va passar de 50.000 tones el 1960 a 1.300.000 el 1999.
- A causa de l'explotació excessiva, la capa freàtica ha baixat d'un a tres metres al 75% de la superfície del Punjab.
- Es calcula que un milió i mig d'hectàrees pateixen diferents formes de degradació, cosa que fa baixar els rendiments.
- Amb la baixada dels rendiments i les pujades constants dels costos de producció, la situació dels petits pagesos es fa cada vegada més difícil

el malbaratament energètic

Tipus d'agricultura	Kgcal. gastades	Kgcal. produïdes
tradicional xinesa	1	50
tradicional castellana (cereals)	1	20
agricultura industrial Espanya (promig)	1	0,8
agricultura industrial USA (promig)	1	0,1
agricultura industrial en hivernacle	1	0,001

...els pecats de la carn

al món
el 50% dels cereals
el 33% de la pesca

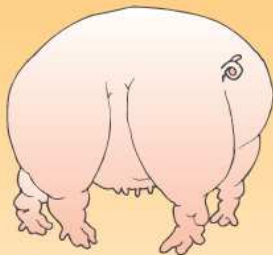
es dediquen a fer **pinsos**

Amb un 15% del gra que es dedica a la ramaderia es garantiria una aportació calòrica suficient per a tota la humanitat.

MONSTRES, S.A.

(dexeu-los viure com a animals)

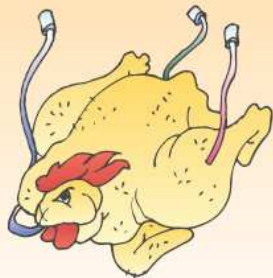

porcs industrials

En espais tancats només poden dormir i menjar:

- el 5% mor d'infart
- tots pateixen estrès i es tornen agressius

- En sis mesos arriben al pes que normalment s'adquireix en un any
- Estan inflats d'antibiòtics que després passen als aliments

pollastres industrials

La Universitat de New Hampshire ha publicat un estudi en què es diu que Kentucky Fried Chicken (KFC) no cria pollastres sino uns animals que no tenen bec ni potes ni plomes, s'alimenten mitjançant tubs i es mantenen vius artificialment. Per això, el govern USA ha prohibit a la KFC d'utilitzar la paraula "pollastre" a la seva publicitat.

un altre món és possible

agricultura ecològica

Vía Campesina considera que l'agricultura ha d'estar basada en formes tecnològiques que portin a un equilibri entre la natura, la societat, l'economia i la diversitat cultural dels nostres pobles.

La anomenada agricultura ecològica respon a conceptes encaminats a l'obtenció de productes alimenticis de bona qualitat, sense afectar el medi ambient i conservant les riqueses fèrtils de la terra mitjançant la correcta utilització dels recursos naturals i amb la menor quantitat possible de productes químics de síntesi industrial.

Cara o barata?

L'agricultura ecològica té fama de ser cara. Però, provem a aplicar els costos ecològics, energètics i socials a l'agricultura convencional...

INGRESSOS	
ingressos extra de l'activitat agrícola convencional	+ 1.500
DESPESES	
Descontaminació (plaguicides)	- 900
Descontaminació (nitrats)	- 793
Biodiversitat	- 225
Contaminació marina per nitrats	- 529
Valor recreatiu.....	- 630

Font: The General Workers' Union in Denmark: for Posterity –for Nature's Sake– Ecological Farming.

La nostra salut no és un joc

I la salut dels aliments?

Els LMR (Límits Màxims de Residus) van ser establerts per la Comunitat Europea per controlar els restos químics en els productes vegetals. Canvien de país a país.

Es basen en un llistat de productes químics permesos, que el 2003 s'han de reduir de 834 a 300. Més de la meitat d'aquestes substàncies encara estan per analitzar.

- En el menjar es poden trobar 10.000 productes químics: molts són tòxics, uns 600 són cancerosos. Els plaguicides són el grup més perillós.
- El 35% dels aliments que es consumeixen tenen plaguicides detectables. Tot i així, 2/3 parts dels 600 plaguicides en ús no són detectables.
- Al mercat es distribueixen vora de 300 additius colorants o conservants dels aliments. Alguns d'aquests són simplement tòxics.

La ramaderia industrial utilitza indiscriminadament i sistemàticament els antibiòtics, especialment per engreixar més ràpid el bestiar.

L'abús dels antibiòtics en l'agricultura i la ramaderia fa que els microbis vagin adquirint immunitat respecte als medicaments que s'utilitzen per combatre'ls.

**ATENCIÓ:
MICROBIS
TREBALLANT**

La nostra salut no és un joc

Actualment, el 18% de la població mundial és obesa. És el mateix percentatge de la gent desnodrida.

Mentre els consumidors dels països industrialitzats mengen, literalment, fins a morir, gairebé 20 milions de persones moren cada any al món de fam i malalties relacionades.

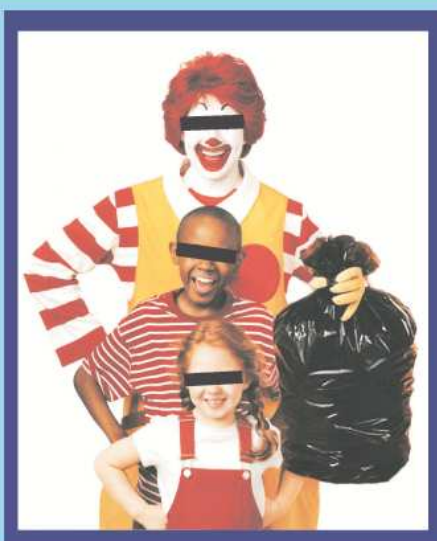
- **300.000 nordamericans moren prematurament cada any per excés de pes.**
- **L'obesitat afecta el 51% de la població de Gran Bretanya i el 50% de la població alemanya.**
- **La raó, segons l'OMS, és "l'extensa adopció de l'estil de vida basat en hamburgueses riques en greixos".**

Un joc de nens

A la Unió Europea, més del 90% dels anuncis de menjar per a nens promoven el consum d'aliments rics en greixos, sucre i sal.

El 45% de les calories ingerides pels nens i nenes de l'Estat espanyol prové dels greixos.

Només un 0,6% de la població infantil consumeix els greixos adequats.

un altre món és possible

aquí i ara

Per un consum responsable

Geminal, com d'altres cooperatives i grups de consumidors arreu de Catalunya, està organitzant-se per dur a terme un consum responsable, solidari i ecològic.

Entitats com la *Xarxa de Consum Solidari* treballen per estendre el comerç just a Catalunya i participen en la lluita per canviar les injustes relacions comercials internacionals.

Per una nova cultura de l'aigua

A Catalunya una àmplia plataforma d'entitats està treballant per una nova cultura de l'aigua. L'aigua és vida. Ens han fet creure que l'aigua és escassa, però no ho és: l'escassetat és el resultat d'un ús poc racional d'aquest recurs. Canviem-ho.

Una nova cultura de l'aigua s'ha de basar en:

- promoure'n l'ús eficient
- reduir-ne el consum innecessari
- millorar-ne la qualitat
- garantir un futur amb aigua

Aquesta exposició ha estat possible gràcies a:
Xavier Montagut (textos i coordinació)
Fabrizio Dogliotti (disseny)

Les fotografies de Sebastião Salgado
han estat cedides pel Comitè de Suport
al Moviment dels Treballadors Sense Terra de Brasil

